

AnletsBladet

NR 1

FEBRUARI 2018

Ordföranden har ordet

Så har jul- och nyårshelgerna klarats av för denna gång. Nu är det ett antal strävsamma veckor innan det är dags att fira påsk och vårens ankomst.

Vi släktforskare har ju fått en extra julklapp denna jul. Meddelandet om att Riksarkivet släpper SVAR fritt kom i mitten av december. Från den 1 februari kan vi botanisera i många av deras register och databaser utan att det kostar något.

Under hösten blev också Rotemannen 3 samt en förhandsversion av Sveriges dödbok 7 tillgängliga.

Arkiv Digital vässar klorna och erbjuder ett utbud som hela tiden växer i omfång.

Det är kanske inte möjligt att själv införskaffa alla dessa nyheter, MEN då är du hjärtligt välkommen till vårt forskarrum som har öppet de flesta onsdagar. Forskarrummets öppettider hittar du på annan plats i bladet.

Rotemannen 3 kan t.ex. varmt rekommenderas om du har anor i Stockholm. Den innehåller så mycket mer än rotemannaregistret, foton och kartor bl.a. Förhoppningsvis kommer vi att träffas på något av våra medlemsmöten, forskarrumsträffar eller någon av våra cirkular. □

Carin

Studiebesök i Julius hus 8 november 2017

Vi togs emot av Ebba Hedberg som guidade oss runt i huset på Bondegatan 21 A. Huset har fått sitt namn efter Julius Westerdahl (1846-1926) som är Ebbas farmors farfar. Han utbildade sig till kakelugnsmakare i Skåne och tog sig gående upp till Stockholm 1866. Tillsammans med sin bror Andreas Richard etablerade han sig som bagare i staden. 1877 vandrade Julius över isen till nuvarande Finland och blev fältbagare i ryska armén. Där lärde han sig att kalljäsa deg till knäckebröd. Åter hemma i Stockholm köpte de Öhmanska bageriet och bakade delikatessknäckebröd. Senare köpte Julius sin första tomt på Söder och byggde 1889 ett bageri med mjölmagasin. Huset på Bondegatan innehöll även ett antal sovrum. Företaget expanderade och 1905 var den nya knäckebrödsfabriken klar i samma kvarter. Julius använde sina kunskaper som kakelugnsmakare och uppfann den så kallade ångdrivna nätugnen. Strax därefter tog sonen Nils över driften. Julius avled

1926. Nils köpte Barnängens tekniska fabrik 1928. Fabriken tillverkade bl.a. Vademecum, skurpulvret Tomten och putsmedlet Häxan. Senare började man bygga funkishusen på Nytorngsgatan. Öhmanska bageriet såldes till Wasabröd 1941. Nils blev majoritetsägare i Stille-Werner som lanserade Saniseptbindan, en storsäljare. Nils avled 1970 och 1974 såldes företaget till MoDo-koncernen. 1975 flyttade Julius barnbarnsbarn Kjell in i fastigheten på Bondegatan 21. Ebbas föräldrar och hennes fem syskon fick ett härligt liv i Julius hus. Många vänner tillbringade mycket tid hos dem. Fram till 2004 bodde de i huset. Kjells syster Ann, som också bodde i fastigheten under samma tid, renoverade huset och fick 2010 ta emot Stockholms läns hembygdsförbunds byggnadsvårdspris. Idag driver hon och Ebba Hedberg en kultursalong i huset och på deras hemsida www.juliushus.se kan man läsa om evenemangen.

Text: Anita Karlsson

Foto: Charlotta Eskilson

Ansv.utgivare: Carin Johansson, Fagerlidsvägen 3, 146 30 Tullinge. tel. 08-778 02 51
Redaktion: Arne Mattsson, Björkvändan 6, 147 33 Tumba. Tel. 08-530 371 16
Monica Andersson, Storskiftesvägen 53, 145 60 Norsborg. tel. 08-531 779 11
Carin Johansson, Fagerlidsvägen 3, 146 30 Tullinge. tel. 08-778 02 51

Hemsida: www.botvid.org

Våra arrangemang sker i samarbete med

Hemsida: www.sv.se/sv/

FöreningsInfo

BOTVIDSBYGDENS SLÄKTFORSKARFÖRENING

Föreningens adress

Botvidsbygdens Släktforskarförening
c/o Anita Karlsson, Grytstigen 80
147 52 Tumba. Tel. 530 33310,
mobiltfn. 070-331 0916

Hemsida: www.botvid.org

Webbmaster: Mats Johansson, 608 2396

Styrelsen (riktnr. 08)

Ordf. Carin Johansson, 778 0251
V.ordf. Mats Johansson, 608 2396
Sekr: Anita Karlsson, 530 33310
Kassör: Inger Feldhofer tel. 778 2351
Redaktör. Arne Mattsson, 530 37116
Ledamot: Charlotta Eskilson, 778 9814
Ledamot: Inge Andersson, 531 77911
Ledamot: Ulla-Britt Magnusson, 530 35202
Suppl. Arne Mattsson, 530 37116
Suppl. Ingemar Holmsten, 070-718 4637

AnletsBladet

Ansv.utg. Carin Johansson, 778 0251
E-post: carin@medicalservice.se
Red. Arne Mattsson, tel. 530 37116
E-post: armatt@telia.com
Monica Andersson, 531 77911
E-post: monica.andersson@storskiftet.se

Avgifter

Årsavgiften erläggs senast 1 mars.
Medlemsavgift 2018: 200:-
Famijemedlem: 50:-
Plusgiro: 419 06 23-1

Om du flyttar...

Anmäl din nya adress till:
Inger Feldhofer tel. 778 2351
E-post: inger@feldhofer.se

Styrelsen informerar

Styrelsemöten

Vårens styrelsemöten kommer att hållas onsdagarna den 7/2, 7/3, 4/4 och 16/5.

Medlemsträffar

Vårens medlemsträffar blir den 14/2, 21/3 (Årsmöte), 18/4 och 23/5.

Läs mer under kalendarium på sid. 3.

AnletsBladet

söker medförfattare

Snart är det dags för nästa AnletsBlad och till dess behöver vi material. Artiklar, korta eller långa, smånotiser s.k "fynd" under forskningen m.m. Vässa pennan och skriv tidningen är till för Dig!

Redaktörerna

En bild berättar...

Man kan göra fynd på nätet....

Jag satt och kollade runt lite och hittade något av värde. Hade ingen aning om att mina släktingar jobbat med järnvägsutbyggnad. Basen för arbetslaget är min morfar *skomakare* Johan Björklund (född 1866) och mannen längst till vänster är min morbror David Björklund (född 1893).

Foto från Bygdeband

Järnvägen mellan Faringe – Gimo i Uppland, byggs ca 1915 till invigning av hela banan 1921.

Text: Gunnel Nilsson

Forskarrummets öppettider

Följande onsdagar under våren 2018 är forskarrummet i Broängsgården, Falkvägen 42, Tumba öppet.

31/1 (13-17)	7 feb (13-17)
21 feb (18-21)	28 feb (13-17)
7 mars (13-17)	14 mars (18-21)
28 mars (13-17)	4 april (13-17)
11 april (18-21)	25 april (13-17)
2 maj (18-21)	9 maj (13-17)
16 maj (13-17)	

Efterlysning

Dela med dig av dina gamla foton!
Du har säkert en intressant bild ligande i gömmorna. Skicka in den till oss tillsammans med några rader om vad bilden visar.

Carin

Kassören meddelar...

Nya medlemmar:

Sedan manusstoppet för AnletsBladet nr. 4/2017 har föreningen fått 2 nya medlemmar som hälsas hjärtligt välkomna.

Susann Björkfäll Tullinge
Kjell Hanse Segeltorp

Inbetalning av medlemsavgift...

Till detta AnletsBlad bifogas inbetalningskort för innevarande års medlemsavgift. Avgiften insättes på Plusgirokonto 419 06 23-1.

Medlemsavgiften ska erläggas senast den 1 mars och glöm inte att fylla i namn och adress.

När ni betalt medlemsavgiften kommer medlemskortet att skickas till er med nästa AnletsBlad eller så lämnar vi det då ni besöker någon av våra medlemsträffar.

Vårby källa

Vårby hälsobrunn startades den 31 augusti 1707 då Urban Hjärne m fl, tog vattenprover ur källan som sprang fram ur rullstensåsen. Proverna analyserades av Collegicum Medicum (idag Socialstyrelsen) och man konstaterade att vattnet från Vårbykällan var ”Medevi mineralbrunn övermåttan likt”. Erik Geete som ägde Vårby Gård startade, tillsammans med den blivande brunnsläkaren, hälsobrunnen och lockade dit gäster från när och fjärran. Man lovade bot och bättring mot allehanda krämpor; yrsel, öronsusningar, fallandesot bl. a. Brunns-gästerna inkvarterades på herrgården eller på det närliggande Fittja Vårdshus.

Gästerna kom från alla samhällsklasser, både överklass samt arbetare och pigor.

Även utrikes gäster kom till hälsobrunnen. År 1709 kom Karl XII farmor, riksänkedrottningen Hedvig Eleonora, och drack brunn. Verksamheten vid hälsobrunnen upphörde 1751 då gästernas antal minskade.

Kemisten Jöns Jacob Berzelius tog prover på vattnet 1822 och fann att det fortfarande hade samma svagt järnhaltiga innehåll som hundra år tidigare.

Karl XIV Johan hämtade regelbundet vatten från källan på 1830-talet.

Redan 1782 tillverkade man konstgjort mineralvatten av källvattnet.

Två botaniska rariteter finns i brunns-parken: vita hallon och rosa liljekonvaljer.

Text: Monica Andersson

Källa: Christer Topelius: Sällsamheter söder om Stockholm: Södertörn.

Samernas nationaldag

Datum: 2018-02-06

Datomet för samernas nationaldag är valt till minne av det första samiska landsmötet 1917, som hölls i Trondheim, Norge. Den samiska nationaldagen samlar alla med samiskt ursprung, oavsett natio-

nalitet. Samernas nationaldag uppmärksammas på olika sätt. I Sverige är den sedan några år tillbaka flaggdag, då de fyra samiska färgerna kan ses hos både samiska föreningar och utanför kommunala och andra offentliga byggnader. Ibland ordnas fester, föredrag och andra evenemang. Men dagen kan, som så många andra högtider, också upplevas i enklare form: ”Jag tar på mig kolten och sitter i finsoffan och dricker kaffe och äter tårta.”

Källa: Årets dagar.

Nordiska Muséet

KALENDARIUM

Möteslokal: Broängsgården, Falkvägen 42, Tumba. Buss 715 avgår från Tumba C och stannar utanför lokalen.

14/2 kl. 19.00 Medlemsträff

Källkritik och källhänvisningar.

Michael Lundholm föreläser om detta aktuella ämne.

Kaffe serveras från kl 18.30.

Entré 20:-. Icke medlemmar 40:-.

21/3 kl. 19.00 Kallelse till årsmöte

Dagordning till årsmötet finns som bilaga till detta AnletsBlad. Övriga årsmöteshandlingar presenteras på hemsidan 14 dagar före årsmötet. Handlingarna kommer också att finnas tillgängliga på plats under årsmötet.

Efter årsmötesförhandlingarna berättar **Anders Angervall** för oss om det digitala arvet och hur vi ska föra det vidare. Fri entré. Kaffe serveras från kl. 18.30.

18/4 kl. 19.00 Medlemsträff

”I stadens utkant. Om sockenbarnet August Theodor Blomqvist och konsten att skriva mikrohistoria”.

Professor Anna Götlind från Stockholms universitet berättar.

Kaffe serveras från kl 18.30.

Entré 20:-. Icke medlemmar 40:-.

23/5 Studiebesök

Vi planerar ett besök på Nordiska museets bibliotek och arkiv.

Mer information kommer i nästa nummer av AnletsBladet.

Cirkel DNA och Family Tree

En cirkel för dig som fått ditt resultat av DNA-topsning. Vi hjälper dig att förstå resultatet samt visar hur Family Tree DNA fungerar.

Vi träffas vid 3 tillfällen och du har antingen med dig en egen dator eller lånar en av oss.

Kurstillfällen: 1 februari, 8 februari, 15 februari

Tid: torsdag kl. 9.00 – 12.00

Plats: Broängsgården

Anmälan till:

cirkel@botvid.org

Kostnad: 50:-/gång

Öppet hus den 18 november 2017

För tredje gången arrangerades Öppet Hus. I år visade Anita Karlsson det nya Arkiv Digital. Det kommer bara att finnas på webben i fortsättningen. Adressen är app.arkivdigital.se. Det finns mycket nytt scannat material. Anita lot-sade oss igenom nyheterna. I ett annat rum föreläste Carin Johansson om DNA och senare fanns också möjlighet att lämna DNA-prov och hoppas på många nya spännande kontakter världen över. Karl Erik Gräns gick igenom den nya, uppdaterade skivan Rotemannen 3. Det är den sista skivan och nu är alltså allt komplett. Skivan innehåller mycket mer än bara sökbara stockholmare. Staden finns uppdelad på de olika stadsdelarna och under varje stadsdel finns massor att forska i. Där finns också länkar till NAD:en, d.v.s den nationella arkivdatabasen. Vi har Rotemannen 3 inlagd på dator i vårt forskarrum, så det är bara att komma och grota ner sig. I vårt bibliotek visades nya (och gamla) böcker samt erbjöds också släktforskarhjälp. Charlotta Eskilson visade Disgen som kommit med nyheter i programmet. Under hela dagen fanns killarna från Torpprojektet på plats och berättade om sin forskning. För att orka med allt detta gick det bra att styrka sig med kaffe och macka. 50 medlemmar kom och gick under dagen och vi hoppas att alla fick med sig något nytt och intressant som kan komma till användning under det fortsatta släktforskandet.

Text: Monica Andersson
Foto: Ingemar Magnusson

Rättsväsendet i gamla tider

Länsman

Fram till 1675 fanns det i Sverige en lokal förtroendeman som hade till uppgift att vara någon form av kontaktman mellan det lokala samhället och den statliga förvaltningen. I en kunglig resolution 1675 bestämdes att en länsman skulle utses av landshövdingen som hade att rätta sig av följande: ”dock skall det ske utav bofaste och beskedligaste bönder, som i häradet finnes, och intet främmande och löse, som allmogen ingen hjälp kan hava av”.

Kronolänsman

Efter 1675 omvandlades länsman till att vara en lokal, statlig tjänsteman som fick titeln Kronolänsman. Till hans ämbetsuppgifter hörde att han skulle syssla med skatteuppbörd och inte minst polisverksamhet.

Utom polisverksamheten skulle han vara åklagare i vissa mål. Till sitt biträde i polistjänsten kom fjärdingsmannen in i bilden. Kronolänsman lydte närmast under kronofogden. Kronolänsman blev 1918 landsfiskal, en befattning som upphörde 1965.

Landsfiskal

Landsfiskalen var en statlig tjänsteman som fungerade som åklagare, polismästare och utmätningsman. Landsfiskalen fungerade företrädesvis på landsbygden i 353 landsfiskaldistrikt, organisatoriskt under länsstyrelsen där landsfogden var deras närmaste överordnade i den polisiära verksamheten.

Eftersom landsfiskalens arbete mest omfattade landsbygden så kom hans polisstyrka att utgöras av fjärdingsmännen som fick ökade uppgifter.

Landsfiskalerna skulle ha juris kandidatexamen eller distriksåklagareexamen samt genomgången polischefsutbildning. När han utnämndes fick han Kung Maj:t fullmakt för sitt ämbete. Landsfiskalerna avskaffades 1965 i samband med polisväsendets förstatligande.

Kronofogde

Före 1917 var kronofogden en ämbetsman som hade till uppgift att vara allmän åklagare och chef för underlydande polisverksamhet. Utöver detta ansvarade han för skatteuppbörd, utmätning och indrivningar. Kronofog-

dens verksamhetsområde kallades ”fögderi” och han biträdades av kronolänsmän och samverkade med häradsskrivaren.

Kronofogdens ämbete avskaffades 1917 då verksamheten som polischef och allmän åklagare överfördes till landsfiskalerna och landsfogden. Från 1965 var kronofogdarna chefer för 81 kronofogdemyndigheter som sorterade under Riksskatteverket. De var jurister som var anställda vid respektive myndigheter, med ansvar för rättssäkerhet.

Sedan 2008 är Kronofogdemyndigheten en egen myndighet som handhar indrivningsverksamheten.

Fjärdingsman

Fjärdingsman var från början ett lokalt förtroendemannaupdrag. Benämningen fjärdingsman, som oftast kallades ”fjärsman”, kommer långt tillbaka från den tid då ett härad indelades i fyra områden och i vart och ett av dessa utsågs en förtroendeman som hjälpte till med skatte- och bötesuppbörd inom sitt område.

Från 1600-talet fungerade de som biträden åt kronofogdarna och länsmännen och från 1850 blev det standard att det skulle finnas minst en fjärdingsman i varje socken. Deras arbete var väl som mest att de var ”springpojkar” åt myndigheterna och deras befogenheter mycket begränsade. Det var en fördel om de kunde läsa och skriva, men någon utbildning i övrigt förekom inte. Först 1925 kom de att jämföras med polismän i egentlig mening och deras ”uniform” blev en skärmössa med det nya polismärket. Först 1948 fick de möjlighet att genomgå polisutbildning och då valde många äldre fjärdingsmän att lämna yrket för att slippa detta ”påfund”. Titeln fjärdingsman avskaffades 1954 och ersattes med poliskonstapel, men det fanns fortfarande en skillnad i tjänsterna mellan städerna och landsbygden. Fortfarande var tjänsterna ”kommunala” och en befattningshavare utsågs av kommunens ledning.

Källa: Artikel i Gillberga Bygdeblad 3/2014.

Göte Söderquist f d fjärdingsman och polis i Gillberga socken, Värmland.

